

Anonim Ortaklıkta Gündeme Bağlılık İlkesi ve İstisnaları

Agenda Commitment Principle and Exceptions in A Joint-Stock Company

Ulaş Koray MİLANLIOĞLU

Öğretim Görevlisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü
Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı
koraymilanlioglu@yyu.edu.tr
https://orcid.org/0000-0001-6843-9533

Makale Başvuru Tarihi / Received: 30.11.2020
Makale Kabul Tarihi / Accepted: 31.12.2020
Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Anonim Şirket,

Gündeme Bağlılık İlkesi,

Türk Ticaret Kanunu

Anonim ortaklıklar, kullanılmayan durumda bulunan küçük birikimlerin birleşerek büyük bir sermayeye dönüşmesine neden olan ve üretim üzerindeki etkileri yadsınamayacak derecede bulunan ekonomik hayatın vazgeçilemez aktörlerinden biridir. Hisseli yapısı gereği birçok kişi şirkete ortak olarak katılabilmektedir. Sermaye şirketi olması dolayısıyla anonim şirket ortaklarının büyük bir bölümü farklı mesleklere mensup kişilerden oluşmakta ve ortaklık faaliyetleriyle doğrudan ilgilenmemektedirler. Bu kişiler için önemli olan şirket için konulan sermayeye yansıtacak getiridir. Dolayısıyla toplantılara olan ilgi çok az olup katılımın artırılabilmesi ve pay sahiplerinin haklarının tam olarak korunabilmesi için gündem maddelerinin belirli olması gerekmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, "Gündem" başlıklı hüküm, son fıkraya eklenen yeni düzenleme ile kapsamlı değişikliğe uğrayarak uygulamaya konmuştur. Genel kurula yönetim kurulu üyelerini her olağan genel kurulda görevden alınabilmelerini imkânı veren daha önce içtihatlar ve doktrin tarafından kabul edile gelen düşünce yapısının yasallaşması önemli yeniliklerdendir. Eski Ticaret Kanunu'nda gündem ile sıkı sıkıya bağlılık ilkesi söz konusu olmakla beraber, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının yayımladığı "Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkındaki Yönetmelik" ile getirilen istisnalar yeni Türk Ticaret Kanunumuzdaki düzenleme çerçevesinde geçerliliğini yitirmiştir. Bu çalışma, gündem ve gündem ile bağlılık ilkeleri ile bu ilkenin istisnaları konularını kapsar bir biçimde, Türk Ticaret Kanunu hükümleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

ABSTRACT

Keywords:

Joint-Stock Company,

Agenda Commitment Principle,

Turkish Commercial

Joint-stock companies are one of the indispensable actors of economic life, which causes the unused small savings to be combined into a large capital and their effects on production are undeniably high. Due to their shareholding structure, many people can join the company as partners. Since they are capital companies, most of the joint-stock company partners are people from different professions and are not directly involved in partnership activities. What is important for these people is the return that will be reflected in the capital set for the company. Therefore, the interest to the meetings is very low, and the agenda items must be determined in order to increase participation and fully protect the rights of the shareholders.

In the Turkish Commercial Code numbered 6102, the provision titled "Agenda" has been put into practice after a comprehensive amendment with the new regulation added to the last paragraph. One of the important innovations is the enactment of the mentality that was previously accepted by the case law and doctrine that allowed the members of the board of directors to be dismissed at every ordinary general assembly.

Although there is a principle of strict adherence to the agenda in the Old Commercial Code, the exceptions brought by the "Regulation on the General Assembly Meetings of Capital Companies and the Commissioners of the Ministry of Industry and Trade to Attend These Meetings" published by the Ministry of Industry and Trade have lost its validity within the framework of the regulation in our new Turkish Commercial Code. .

This study was prepared by taking into account the provisions of the Turkish Commercial Code, covering the agenda, the principles of commitment to the agenda and the exceptions to this principle.

1. GİRİŞ

Ticaret Kanunumuzun 409. ve 413. maddeleri incelendiğinde anonim ortaklık genel kurulunda görüşülecek hususların önceden belirlenmesi ve pay sahiplerine bildirilmesi gerektiğine yönelik düzenlemelerin olduğu hemen dikkat çekecektir. Ticaret Kanunumuzun 409/I. maddesine göre "Genel kurullar olağan ve olağanüstü toplanır. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Bu toplantılarda, organların seçimine, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır, karar alınır"¹. Kanunumuzun 413. maddesine göre ise; "Gündem, genel kurulu toplantıya çağırardan tarafından belirlenir. Gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz. Kanuni istisnalar saklıdır. Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi yılsonu finansal tablolarının müzakeresi maddesiyle ilgili sayılır"². Bu kuralın kanuni istisnaları ise aynı yasanın 364 ve 438. maddelerinde düzenlenmiştir.

İnceleme konumuz, Türk Ticaret Kanununda (TTK) "Gündem" olarak başlıklarılandırılan, doktrin ve yargısal kararlarda gündeme bağlılık ilkesinin dayanağı olarak değerlendirilen 413. maddenin hukuki niteliğinin ve kanunda saklı olarak tutulan istisna hallerinin incelenmesidir. Ayrıca bu madde ile 6762 sayılı Eski Ticaret Kanunumuzun (ETK) yürürlükten kaldırılan karşılığı olan madde 369'un karşılaştırılması yapılarak eski uygulama ile yeni uygulamanın birlikte değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu nedenle öncelikle Türk Ticaret Kanunundaki hükümler çerçevesinde gündem, gündemin ne zaman oluşturulduğu hususları daha sonra ise Eski Ticaret Kanunu ve atıf ile birlikte değerlendirilen ikincil mevzuattaki gündem ile bağlılık ilkesinin istisnalarını içeren düzenleme incelenecektir. Bunun ardından her iki kanundaki kuralların karşılaştırılması yapılarak çalışma tamamlanacaktır.

2. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN TOPLANTI VE GÜNDEME İLİŞKİN DÜZENLEMELERİ

2.1. Genel Olarak

Genel kurul toplantıları olağan ve olağanüstü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Bu toplantıların gündeminde neler olabileceği hususu ise örnekleme yöntemiyle sayılmıştır. Şöyle ki; bu toplantılarda, organların seçimine, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılabileceği ve karar alınabileceği belirtilmiştir (Yiğit, 2005:9).

Her ne kadar 409. Maddenin gerekçesinde hükmün kısmen de olsa yeni olduğu söylenmişse de doktrin tarafından bu gerekçe eleştirilmiş olup bu hükmün genel kurulun gündemi ile ilgili olarak ETK m.369 ve toplantı yerine ilişkin ETK m.371. maddelerinin bir araya getirilerek güncelleştirilmiş ifadelerinden başka bir düzenleme içermediği belirtilmiştir (Kendigelen, 2011:263). Bu madde de sadece TTK m.409/1'de olağan genel kurul toplantısının gündemine ilişkin ETK m.369/1'den ayrı olarak yönetim kurulu ibraları hususunda karar alınacağı çok açık bir şekilde ifade edilmiş olup "açık ibra" bu düzenleme ile olağan genel kurulun zorunlu bir gündem maddesi haline gelmiştir (Kendigelen,2011:263).

¹ Hükmün gerekçesi: "Hüküm, 6762 sayılı Kanunun 364 üncü maddesinin tekrarıdır. 6762 sayılı Kanunda yer alan, yorum güçlüklerine yol açan, hiçbir uygulaması bulunmayan ve kâr payı avansı karşısında anlamını tamamen yitiren yılda bir kaç defa kâr dağıtan anonim şirketlere ilişkin hüküm, Tasarıya alınmamıştır."

² Hükmün gerekçesi: "Hükmün son fıkrası yenidir. Bu madde genel kurula yönetim kurulu üyelerini her olağan genel kurul toplantısında görevden alabilme olanağını vermektedir. Hükmün temelindeki mantık şudur: Genel kurul yılsonu finansal tablolarının ve yıllık faaliyet raporunun ortaya koyduğu sonuçlardan memnun kalmamışsa yönetim kurulunu değiştirebilmelidir; icraatı beğenilmeyen bir yönetim kurulu süre endişeleriyle görevde tutulmamalıdır."

Genel kurul için yapılacak çağrının şekli TTK m. 414'te gösterilmiştir. Bu hüküm ; "Genel kurul toplantıya, esas sözleşmede gösterilen şekilde, şirketin internet sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilanla çağrılır. Bu çağrı, ilan ve toplantı günleri hariç olmak üzere, toplantı tarihinden en az iki hafta önce yapılır. Pay defterinde yazılı pay sahipleriyle önceden şirkete pay senedi veya pay sahipliğini ispatlayıcı belge vererek adreslerini bildiren pay sahiplerine, toplantı günü ile gündem ve ilanın çıktığı veya çıkacağı gazeteler, iadeli taahhütlü mektupla bildirilir" ifadelerini taşımaktadır. ETK m.368 hükmünden farklı olarak nama yazılı pay senedi yerine "pay defterine yazılı pay sahipleri" ibaresi eklenmiş dolayısıyla pay senedinin yanı sıra pay sahipliğini ispatlayıcı belge vererek adreslerini bildiren pay sahiplerine ETK'dan farklı olarak iadeli taahhütlü mektup gönderileceği belirtilmiştir. Ayrıca bu bildirimde gündemin değil, ilanın çıktığı veya çıkacağı gazetenin eklenmesini de şart koşulmuştur.

Anonim şirketin önemli bir organı olan genel kurulun toplantıya nasıl ve hangi süreler içerisinde çağrılacağı, gündemin hem gazete ilanı ile duyurulması hem de bu ilanın yayımlandığı gazetenin pay sahiplerine iletilmesi ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olup bu düzenleme şekli genel kurul toplantılarına verilen önemin bir belirtisidir (Kısa,1991:923).

2.2. Gündem ve Gündeme Bağlılık İlkesi

2.2.1. Gündeme Bağlılık İlkesinin Ortaya Çıkış Nedenleri

Türk Ticaret Kanunlarının tarihi sistematigi içerisinde toplantı gündeminin önceden belirlenmesi ve kural olarak, gündem dışında yer alan konuların müzakere edilmemesi esası benimsenmiştir (Teoman, 2000:473). Nitekim 6102 sayılı Ticaret Kanunumuzun 413. Maddesinde "Gündem, genel kurulu toplantıya çağırardan tarafından belirlenir. Gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz" denilmiştir. Bu madde de açıkça belirtildiği üzere bizim Ticaret Hukuku sistemimiz anonim ortaklıkların genel kurullarında görüşülecek hususların önceden belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir (Yiğın,1998:12). Dolayısıyla genel kurulda ancak gündemde bulunan hususlar hakkında görüşme açılabilir (Poroy vd., 1982: 363). Anonim şirketler hukukunda bu ilkeye "gündem ile bağlılık ilkesi" denir (Yiğit,2005:166). Yasanın açık hükmü uyarınca, gündemde olmayan hususlarda genel kurul görüşme yapamaz ve karar alamaz (İmregün, 2001:294).

Anonim şirketler etkisiz durumdaki küçük sermayelerin, birleşerek büyük sermayelerin oluşmasına imkan veren yapısıyla ekonomik açıdan önem arz eden bir sermaye ortaklığı olup şeffaf bir şekilde idare edilebilmeleri için gündem ile bağlılık ilkesi, pay sahiplerinin toplantılarda nelerin görüşüleceğini bilmesi, pay sahibi küçük yatırımcıyı zarara uğratmaktan kurtaracak ve yatırımcıya zarar verebilecek kararların alınmasına engel olabilme imkanı sunması açısından önemlidir.

Gündem, pay sahiplerine genel bir fikir verecek şekilde açıklık ilkesine uygun hazırlanmalıdır. Gündem ile bağlılık ilkesi gündemin pay sahiplerine bildirilmesi, pay sahiplerinin genel kurul toplantısına katılıp katılmama kararı almaları, toplantıda görüşülecek olan konularda hazırlıklı gelmeleri gibi durumlar bakımından önem arz etmektedir. Zira toplantıya iştirak etmeyen pay sahipleri gündemi kendileri için çekici bulmayarak katılmamış olabileceği gibi toplantı yerine uzak olmaları, zaman yokluğu, toplantıdan haberdar olmamaları nedeniyle de toplantıya katılmamış olabilirler.

Gündemin pay sahiplerine bildirilmesinin gerçek anlamda faydalı olabilmesi için, genel kurul toplantısında pay sahiplerine bildirilen gündeme bağlı kalınmalıdır. Bu bağlamda, gündeme bağlılık ilkesi, pay sahipliğinin kişiye sağladığı hakların korunmasını sağlayan araçlardan birini oluşturmaktadır. Pay sahibi kendisine bildirilen gündem çerçevesinde görüşülecek konunun önemine göre toplantıya katılıp katılmama konusunda kararını verebilir. Dolayısıyla gündem ile bağlılık ilkesi hem toplantıya katılmış hem de katılmamış olan pay sahiplerinin haklarının korunması için öngörülmüş olan bir ilkedir.

Genel Kurul toplantıları, daha öncede belirtildiği üzere olağan ve olağanüstü genel kurul toplantıları olmak üzere ikiye ayrılır. Olağan genel kurul toplantılarının gündemi kanunumuzun 413. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre "Gündem, genel kurulu toplantıya çağırardan tarafından belirlenir. Gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz. Kanuni

istisnalar saklıdır. Yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi yılsonu finansal tablolarının müzakeresi maddesiyle ilgili sayılır."

Olağanüstü genel kurul toplantılarının gündemi ise kanunda önceden belli edilmemiştir. Olağanüstü genel kurul toplantıları için TTK 409. maddesine göre "gerekli görüldüğü" takdirde toplanacağı belirtilmiştir. Nitekim bu toplantı esnasında toplanmayı gerektiren konuların ele alınması düzenlemenin ruhuna uygun olacaktır. Ancak bu konular da usulü uyarınca önceden gündem maddesi haline getirilmeli ve gündeme bağlılık ilkesi uygulanmalıdır (Poroy vd., 1982:364).

Gündem ile bağlılık ilkesi TTK 423. madde nedeniyle de ayrıca ehemmiyet kazanmıştır. Nitekim anılı hükme göre "Genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir." Dolayısıyla gündemin bilinmesi pay sahibi tarafından kendisince önem atfedilen konuların tartışılacağına belirtildiği toplantılara katılmasını sağlayacak dolayısıyla pay sahibi oldubittilerden de uzak kalacaktır (Kısa, 1991:926).

2.2.2. İlk Toplantının Yapılmaması Halinde İkinci Toplantı İçin Gündeme Bağlılık İlkesi

Genel kurulda ancak pay sahiplerine önceden bildirilen gündemde bulunan hususlar hakkında tartışma açılabilir ve karar verilebilir. Bu ilkenin genel kurulun ertelenmesi halinde de uygulanacağına ilişkin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 28.03.1974 tarih ve 1974/645-1075 E.-K. sayılı kararı bulunmaktadır³. Karara konu edinilen uyuşmazlıkta, genel kurul toplantıya çağrılmış fakat nisap sağlanamadığı için toplantı ertelenmiştir. İkinci toplantıda yasanın aradığı nisap şartı gerçekleşmiş fakat bu sefer ise toplantıda birinci toplantı için belirlenen gündemin görüşülmesi gerekirken yönetim kurulunun seçimine ilişkin yeni bir madde gündeme eklenmiştir. Yargıtay ertelenen toplantının gündeminin değiştirilemeyeceği gerekçesiyle seçimi geçersiz saymıştır (Teoman, 2000:481).

Genel kurullar Kanunda veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmemiş ise sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz (TTK m.418). Dolayısıyla eğer ertelenen toplantının gündemi değiştirilecek olursa kolaylaştırılmış bir oranla kararlar alınabilecektir.

2.2.3. TTK'da Yer Alan Gündeme Bağlılık İlkesinin İstisnaları

Gündem, genel kurulu toplantıya çağırma yetkili olan yönetim kurulu, azlık pay sahibi ve tasfiye memurları tarafından belirlenmektedir.

TTK açısından gündeme bağlılık konusu ilke haline getirilmiştir. Gündeme ilişkin ilkelerin belirlendiği bu madde ETK m.369 hükmüne göre birçok açıdan yenidir. Nitekim gündemin genel kurulu toplantıya çağırma tarafından belirleneceği ilk kez vurgulanmıştır (Kendigelen, 2011:266). Gündemde bulunmayan konuların genel kurulda müzakere edilemeyeceği ve karara bağlanamayacağı açıkça belirtilmiştir. Fakat gerek gündem başlıklı madde hükmü içerisinde gerekse de kanuni bazı zorunluluklar dolayısıyla bu ilkeye istisnalar getirilmiştir.

- i. En önemli istisna Gündem başlıklı 413. maddenin 3. fıkrasında yer almaktadır. Bu fıkraya göre yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi yılsonu finansal tabloların müzakeresi maddesi ile ilgili sayılmaktadır. Bir önceki yasamızda olmayan bu düzenleme ile gündemde olmasa dahi, her olağan genel kurul toplantısında yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması ve yeni yönetim kurulu üyelerinin seçimi mümkün hale getirilmiştir. Burada yasa koyunun amacı genel kurulun finansal gidişattan memnun kalmamış olması halinde yönetim kurulunu değiştirebilme yetkisi ile donatılmış olmasıdır. Gündemde yer almayan yönetim kurulunun azli ve yeniden seçilmelerinin oylanması için, öncelikle genel kurul tarafından gündeme alınmasına gerek bulunmamaktadır. TTK m. 413/3 hükmünün uygulanması kural olarak tüm yönetim kurulu üyeleri için söz konusudur.

³ <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/11hd-1974-645.htm>, Erişim tarihi:01.09.2020

- ii. Kanunda belirtilen diğer istisnaya göre ise çağrısız toplanan genel kurul görüşmeleri esnasında gündeme oy birliği ile madde eklenebilir ayrıca bunun aksini öngören sözleşme hükmü geçersizdir. Fakat çağrısız bir genel kurul yapılabilmesi için tüm pay sahiplerinin toplantıya katılması gerekmekte olup toplantı nisabı var olduğu sürece karar alınabilmektedir (TTK m. 416). Hükmün yeniliği, toplantıdan karar alınabilmesi şartının yüzde yüz katılımın devamına bağlı olduğunun açıklığa kavuşturulmuş olmasıdır .Dolayısıyla bir pay sahibinin toplantıyı terk etmesi çağrısız genel kurulun karar alabilme yeteneğini ortadan kaldırmaktadır (Reisoğlu, 2011).
- iii. Bir diğer istisna ise TTK m. 364 hükmünde öngörülmüştür. Bu maddeye göre, yönetim kurulu üyelerinin esas sözleşmeyle atanmış olması halinde bile gündemde yönetim kurulu üyelerinin seçimine ilişkin bir maddenin bulunmaması veya haklı bir sebebin varlığı hâlinde, yönetim kurulu genel kurulun kararıyla her zaman görevden alınabilmektedirler. TTK 364. maddesinin birinci fıkrası genel gerekçesinde uygulamada çeşitli sorunlara sebep olan ve Yargıtay kararlarında farklı tarihlerde değişik yönde sonuçlara bağlanmış bulunduğu belirtilen, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmalarının gündeme bağlılık ilkesinin kapsamında olup olmadığı sorununu, menfaatler dengesine uygun bir şekilde çözüme kavuşturulması amacıyla öngörüldüğü belirtilmiştir. Doktrini de meşgul eden bu sorunu çözmek amacıyla ETK m.316 hükmünün karşılığı olan TTK m.364 hükmünde yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması ilke olarak gündemde bu konu ile ilgili bir maddenin bulunması şartına bağlanmış ancak haklı sebeplerin varlığı halinde gündemde bir madde bulunması şartının aranmayacağı da açıkça kabul edilmiştir (Kendigelen, 2011:218). Bu maddenin değerlendirmesi açısından genel kuralın gündeme bağlılık ilkesi olduğu hep hatırlanmalıdır. Tekrar belirtmek gerekirse bir üyenin görevden alınabilmesi için gündemde bu yolda bir hükmün bulunması şarttır. Ancak haklı sebepler varsa, genel kurul, gündemde madde bulunmasa bile üyeyi azledebilecektir. Genel kurulun güvenini yitiren, hakkında haklı bir sebep mevcut olan bir üyeyi genel kurulun sadece gündeme bağlılık ilkesi dolayısıyla ileriki gündeminde görevden alma bulunan bir toplantıya kadar yönetim kurulunda tutmak zorunda bırakılması, gündeme bağlılık ilkesinin amacına uygun değildir. Madde içerisinde belirtilen haklı sebep hakkında ise açık bir düzenleme olmayıp haklı sebebin niteliği ile ilgili herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Örnek olarak zimmet, yolsuzluk, yetersizlik, şirkete bağlılık yükünün ihlâli, bir çok şirkette üyelik veya herhangi bir sebeple görevin yerine getirilmesinde güçlük, nüfuzun kötüye kullanılması gibi durumlar gösterilebilir.
- iv. Azınlığın en temel haklarından biri olarak görülmesine rağmen uygulaması açısından çeşitli sıkıntılar ile karşılaşılan özel denetçi hakkında ETK m.348 hükmünün yerine İsviçre Borçlar Kanununda yer alan 697a - 697g hükümlerinden hareket ile oldukça ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır (Kendigelen,2011:291-292). TTK Özel Denetim İsteme hakkı başlıklı 438. maddesinde, "Her pay sahibi, pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmışsa, belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer almasa bile genel kuruldan isteyebilir" hükmü yer almaktadır. Hukukumuzda azınlığın genel kuruldan özel denetçi seçilmesini isteyebilmesi için anılan konuda gündemde bir açıklık bulunmasına gerek olmadığı hususu hiç bir tartışma kabul etmeksizin değerlendirilmiştir (Teoman, 2000: 438) TTK 438. madde ile yasalaşan özel denetim talebi pay sahiplerinin her birine tanınmış bir haktır.

Dikkat edilmesi gereken husus pay sahibinin bu hakkının genel kurulun iradesini bağlayan bir öneri hakkı olmadığı hususudur. Nitekim oylanması zorunlu olmakla birlikte genel kurulun öneriyi reddetme yetkisi vardır. Ancak, genel kurulun talebi reddetmesinin önemli bir sonucu vardır. Ret üzerine azlık, mahkemedan özel denetçi atanmasını talep edebilir; yani genel kurulun reddi ortaya azlık hakkını çıkarır. TTK ile getirilen sistem ile genel kurulun ret kararıyla talebin etkisiz kalmasına olanak bırakılmayacak tarzda oluşturulmuştur. Ayrıca, taleple birlikte denetim mekanizmasının harekete geçmesi sağlanmıştır. Gerçekten bir pay sahibi özel denetim talebinde bulunmuşsa, genel kurulun bu talebi reddetmesi mekanizmayı

durdurmadığı gibi, genel kurul talebi kabul edip, istediği kişiyi özel denetçi seçerek denetimin istediği gibi yapılmasını sağlayamayacaktır. Her iki halde de, özel denetçiyi mahkeme seçecek, özel denetim gerçekleşecektir. Bu, kurumu işlemezlikten kurtaracak önemli bir yeniliktir.

Pay sahibinin genel kurulda özel denetim talebini yapabilmesi için gündemde bu konuda madde bulunması şart değildir. Gündeme bağlılık ilkesi bu kurumu işlemezliğe mahkum etmektedir. Nitekim 6762 sayılı Kanunun altmış yıllık uygulamasında söz konusu şartın sakıncaları açıkça görülmüş, hüküm nadiren uygulanabilmiştir. Zaten İsv. BK 700 (3)'de de özel denetim isteminin gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnası olduğu açıkça belirtilmiştir. Böylece mevcut düzenleme kapsamında gündeme gelen tartışmaların daha baştan önüne geçmek suretiyle hakkın kullanılmasının önündeki en önemli engellerden biri kaldırılmıştır (Kendigelen,2011:293).

2.2.4. ETK açısından Gündeme Bağlılık İlkesi

ETK' nunda da gündem ile sıkı sıkıya bağlılık ilkesi söz konusuydu. ETK m.369 hükmünde, "Umumi heyeti toplantıya davete dair olan ilan veya davet mektuplarında gündemin gösterilmesi lazımdır. Esas mukaveleye göre umumi heyetin muayyen zamanlarda yapacağı adi toplantı gündemine şunlar konur:

1. İdare Meclisi ve murakıplar tarafından verilen raporların okunması;
2. Şirketin bilanço ve kar zarar hesabını ve kazancının dağıtılması hakkındaki tekliflerin tasdiki veya değiştirilecek şekilde kabul yahut reddi;
3. İdare meclisi azalarıyla murakıpların ücret ve aidatları mukavelede muayyen değilse tayini;
4. Müddetleri sona ermiş olan idare meclisi azalarıyla murakıpların tekrar seçilmeleri veya değiştirilmeleri;
5. Lüzumlu görülen sair hususlar.

Gündemde gösterilmeyen hususlar müzakere olunmaz." ifadeleri yer almaktaydı.

Bununla beraber, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının yayınladığı Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkındaki yönetmeliğin 25. maddesinde "aşağıda belirtilen istisnalar dışında ilan edilen gündemde yer almayan kanunlar görüşülemez" denildikten sonra;

-Ortakların tamamının hazır bulunması ve hiçbirinin itiraz etmemesi halinde, gündeme konu ilave edilebilir.

- Yönetim kurulunda yıl içerisinde vaki boşalma üzerine yönetim kurulunca yapılan atamanın onaya sunulması veya şirket organlarında meydana gelmiş boşalmaların yerine seçim yapılması konuları, genel kurul toplantısında hazır bulunanların ekseriyetle karar vermesi halinde gündeme alınabilir.

- Kanunun 348 inci maddesi uyarınca bazı konuların veya bilançonun gerçekliğini soruşturmak amacıyla hususi murakıp seçilmesinin istenmesi halinde böyle bir konunun gündemde yer alıp almadığına bakılmaksızın doğrudan genel kurulca karar verilir.

- Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin görev süreleri sona ermiş ise gündemde seçim maddesi olmaması halinde genel kurul toplantı gündemine seçim maddesinin ilave edilmesi zorunludur.

- Yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve tasfiye memurlarının azli ve bunların yerine yenilerinin seçilmesi hususları genel kurulun ekseriyetle vereceği kararlar gündeme alınabilir.

- Bu Yönetmeliğin 14 üncü maddesinde belirtildiği şekilde Bakanlıkça gündeme alınması istenen konunun gündeme alınmaması halinde, Bakanlık komiserinin uyarısı üzerine gündeme alınır.

- Gündeme madde ilavesi divanın oluşmasından hemen sonra gündemin diğer maddelerinin görüşülmesinden önce yapılır." denmiştir.

Bakanlık "Hukuki dayanak olarak yönetmeliğin yayımlandığı tarihte geçerli olan ETK'nun 274. maddesine ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilat ve görevleri Hakkında Kanunun 2 ve 33. maddelerine atıf (Yönetmelik Md. 3) yapılmış ise de; bu maddelerde gündem dışı hususları gündeme alması konusunda Bakanlığa açık bir yetki tanınmamıştır. Doktrinde bu uygulama sıklıkla eleştirilmiştir (Teoman,2000:481). Yeni düzenleme sonucu yürürlükteki yönetmeliğin 25. maddesi geçerliliğini yitirmiştir.

Doktrinde yapılan eleştirileri göz önüne alınarak ikincil mevzuat yeniden düzenlenmiştir. Şöyle ki; 28.11.2012 tarihli 28481 numaralı Resmi Gazete Yayınlanan " Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik"te bu hususlara riayet edildiğini görmekteyiz.

Dayanak başlıklı 3. maddede bu yönetmeliğin 13.11.2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa dayanılarak hazırlandığı belirtilmiştir. Toplantı gündeminin görüşülmesi başlıklı 25. maddesinde bu madde de belirtilen istisnalar dışında, toplantı gündeminde yer almayan konuların görüşülemeyeceği ve karara bağlanamayacağı belirtildikten sonra istisnalara geçilmiştir. Pay sahiplerinin tamamının hazır bulunması halinde, gündeme oybirliği ile konu ilave edilebilmesi, Türk Ticaret Kanununun 438 inci maddesi uyarınca, herhangi bir pay sahibinin özel denetim talebi halinde gündemde yer almadığına bakılmaksızın genel kurulca karara bağlanabilmesi, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi hususlarının yıl sonu finansal tabloların müzakeresi maddesiyle ilgili sayıldığı ve gündemde konuya ilişkin madde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın istem halinde doğrudan görüşülerek karar verilebilmesi, gündemde madde bulunmasa bile, yolsuzluk, yetersizlik, bağlılık yükünün ihlali, birçok şirkette üyelik sebebiyle görevin ifasında güçlük, geçimsizlik, nüfuzun kötüye kullanılması gibi haklı sebeplerin varlığı halinde, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınabilmesi ve yerine yenilerinin seçilebilmesi hususlarının genel kurulda hazır bulunanların oy çokluğuyla gündeme alınabilmesi durumları gündeme bağlılık ilkesinin istisnaları olarak belirtilmiştir.

Bunun yanı sıra toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğunun kararıyla gündem maddelerinin görüşülme sırasının değiştirilebileceği belirtilmiş olup genel kurulda müzakere edilerek karara bağlanmış gündem maddelerinin hazır bulunanların oy birliği ile karar verilmedikçe yeniden görüşülüp karara bağlanamaması da ilkesel hal almıştır.

3. SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuz m.413 hükmünde gündemin genel kurulu toplantıya çağırın tarafından belirleneceği, dolayısıyla toplantı öncesi gündemin belli olması gerektiği belirtilmiş, m.409 hükmünde ise toplantıların yapılma usulü belirlenmiştir. Bu maddelerde de belirtildiği üzere, bizim kanunumuz açısından anonim ortaklık genel kurul toplantısında görüşülecek hususların önceden belirlenmesi gerektiği kabul edilmiş, dolayısıyla "belirli gündem ilkesi"ni kabul etmiştir.

Bu sistemin amacı, pay sahiplerinin toplantıya iştiraklerini artırmak ve toplantıya katılmayan pay sahiplerinin haklarını korumak şeklinde özetlenebilir. Dolayısıyla anonim ortaklıklar genel kurul toplantılarında gündemde gösterilmeyen hususlar dışında karar alınamaz.

Gündem ile bağlılık ilkesinin hiç istisnasız ve çok katı bir şekilde uygulanmasının doğru olmayacağı yasa koyucu tarafından ilkesel olarak kabul edilmiştir. Nitekim kanun içinde ve ikincil mevzuat açısından bazı istisnalara yer verilmiştir.

Bunlardan en önemlisi yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmaları ve yenilerinin seçimi yılsonu finansal tabloların müzakeresi maddesi ile ilgili sayılmış olup gündemde olmasa dahi finansal gidişattan memnun kalınmamış olunması halinde yönetim kurulunu değiştirebilme yetkisinin verilmiş olmasıdır. Ayrıca haklı sebeplerin varlığı halinde yönetim kurulu üyeleri azledilebileceği gibi özel denetçi talebinde de bulunulabilecektir. Bunlara ek olarak çağrısız genel kurul halinde tüm pay sahiplerinin birlikte hareket ederek karar alması hali gündeme bağlılık ilkesinin istisnası olarak kabul edilebilir.

Ayrıca uygulamada birçok eleştiriye sebep olan ikincil mevzuatın (Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik) yasa ile uyumlu hale getirilmesi de uygulamada ki kargaşanın önüne geçilmesi açısından faydalı olmuştur.

KAYNAKÇA

İMREGÜN, Oğuz (2001). *Kara Ticareti Hukuku Dersleri*, İstanbul: Filiz Kitapevi.

KENDİGELEN, Abuzer (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, İstanbul: XII Levha Yayınları.

KISA, Figen (1991). Anonim Ortaklıklarda Gündeme Bağlılık İlkesi, Gündem Dışı Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulunun Azli ve Yeniden Seçilmesi, Ankara Barosu Dergisi, s.923.

POROY, Reha; TEKİNALP, Ünal; ÇAMOĞLU, Ersin (1982). *Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

REİSOĞLU, Sezai (2011). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Anonim Şirketlerle İlgili Başlıca Yeni ve Farklı Düzenlemeleri, 22.10.2011 tarihli Tebliğ, Abant.

TEOMAN, Ömer (2000), *Otuz Yıl Ticaret Hukuku-Tüm Makalelerim*, C.I, (1971-1982), İstanbul: Beta Basım Yayım.

YİĞİN, Ali (1998). Anonim Şirketlerde Gündeme Bağlılık İlkesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YİĞİT, İlhan (2005). *Anonim Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar*, İstanbul: Vedat Yayıncılık.

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/11hd-1974-645.htm>, Erişim tarihi:01.09.2020.

<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf> ET:02.09.2020.